

Har Scheepens, schrijver

Har Scheepens kwam na zijn tiende jaar nog maar nauwelijks in Gilze. Eerst bracht hij vele jaren door op kostschool. Sinds 1930 tot zijn overlijden in 1979 woonde deze Bourgondische Brabander in het verre Holland. Toch wist hij de Gilse bevolking in de jaren '50 en de decennia daarna in rep en roer te brengen met een boek dat hij schreef.

Op 1 augustus 1911 werd Har (Hendrikus Johannes) Scheepens in Gilze geboren. Hij was de oudste zoon van Johannes Scheepens en Cornelia van Bezouw. Een jaar eerder was zijn zus Mathea geboren en na hem kregen Johannes en Cornelia nog een zoon en drie dochters. Een van de meisjes overleed al enkele maanden na haar geboorte. Vader Johannes was schoenmaker, later winkelier en inspecteur van een levensverzekeringsmaatschappij. Het gezin woonde aan de huidige Alphensebaan, in de buurt van de steenfabriek.

Kinderen Scheepens, Har staat rechts

In februari 1922 vertrok Har naar de jongenskostschool St.-Louis in Oudenbosch. Hier kreeg hij zijn opleiding: de laatste klas van de lagere school, vervolgens de mulo en de kweekschool. Alleen in de vakanties was hij thuis in Gilze. In die tijd was dit traject een gedegen opleiding voor jongens (en meisjes) die goed konden leren.

Docent

Na het behalen van zijn onderwijzersdiploma in 1930 vertrok Har naar Lisse. Hij ging daar aan de slag als onderwijzer. Een jaar later kreeg hij een aanstelling aan de St.-Josephschool te Hillegom. De kweekschool was voor hem, zoals voor zovelen, geen eindstation. Hij studeerde in de avonduren verder: hij haalde zijn hoofdakke en in 1941 de akte Middelbaar Onderwijs Nederlands. Een vervolgstudie Letteren aan de Universiteit van Amsterdam maakte hij niet af. Zijn MO-akte maakte het hem mogelijk de overstap te maken naar de Rijks-HBS in Alkmaar. Daar kreeg hij in maart 1943 een tijdelijke aanstelling als leraar Nederlands. In september 1944 werd dit een vaste aanstelling. Hij was als jonge docent temidden van oudere collega's geliefd bij zijn leerlingen: hij was redelijk progressief en minder afstandelijk. En zoals een oud-leerling schreef: *"Hij kon de leerlingen met zijn indringende voordracht erg boeien. Hij was energiek, een gifkikker, geestig en fanatiek in alles wat hij deed."* Kortom: een begaafd docent die de liefde voor de letterkunde enthousiast wist over te brengen op zijn leerlingen. Ook buiten het lesprogramma was hij actief. Zo organiseerde hij sportevenementen en was hij een kritische regisseur van schoolvoorstellingen.

Persoonlijk leven

In 1937 trouwde Har in Gilze met Ank Smit, uit het Groningse Sappemeer. Zij vertrokken naar Hillegom, waar Har werkte. Later verhuisde het gezin naar Alkmaar. Har en Ank kregen zes kinderen. Dit huwelijk hield geen stand: in 1963 verliet hij zijn gezin en nam hij zijn intrek in restaurant "Het Vergulde Paard" in Koedijk. Daar trouwde hij in 1967 met zijn collega Hermien Cornelissen, lerares lichamelijke opvoeding. Zij verhuisden naar St. Pancras.

Bruidspaar Scheepens-Cornelissen, Koedijk 1967

Har was een fanatiek biljarter, maar hij genoot ook van het buitenleven. Vanuit zijn nieuwe woonplaatsen hield hij contact met zijn oude vrienden in Gilze. Een bezoek aan de Gilse kermis was een jaarlijkse traditie. Gerrit Jacobs herinnerde zich een vrolijk

gezelschap dat een café binnen kwam tijdens de kermis van 1952. Har Scheepens was toen het middelpunt van het gezelschap en had het hoogste woord.

In 1973 nam hij afscheid van het onderwijs. En ook zijn schrijverschap kwam tot stilstand. Na een slopende ziekte overleed Har Scheepens op 7 augustus 1979 te Alkmaar. Hij wilde geen uitvaart, maar stelde zijn lichaam ter beschikking aan de medische wetenschap.

Een familielid omschreef hem als *“... iemand die uitbundig van het leven genoot, maar hij kon ook erg cynisch zijn. Hoewel eens getypeerd als een lichtvoetige zoon van Brabant en een charmante persoonlijkheid, was hij een moeilijk mens voor zichzelf, en vaak ook voor zijn naaste omgeving.”*

Schrijverschap

Zijn werk als docent belemmerde hem niet in zijn schrijfbambities. Al tijdens zijn studiejaren schreef hij gedichten onder het pseudoniem Hans Schipperus. In 1938 probeerde hij in aanmerking te komen voor de literaire “Kosmos Eerstelingenprijs” met het manuscript *“Een bouwverwoest”*. Hoewel hij deze prijs niet won, was de jury heel positief over zijn werk. Toch kwam het nog niet tot een uitgave. Zijn schrijverschap viel even stil. Het was dan ook een drukke periode in zijn leven: studie, kinderen en lesgeven. Na het beëindigen van zijn studie vond hij weer de ruimte zich op zijn schrijverschap te storten.

31 maart 1954, lezing in Tilburg

Na de oorlog, in 1946, kwam dan toch eindelijk zijn eerste roman *“Grillig Geld”* uit. Door de literaire wereld werd het boek goed ontvangen: *“een sociaal bewogen streekroman; een rasauteur. Zijn taal is uit rots gehouwen; stug, vaak tot op het verbeterde af. Maar onder de rots schuilt een diepe bewogenheid.”* De roman over een dorp in Brabant en zijn bewoners stelde de gezagsverhoudingen binnen de dorpsgemeenschap in de periode 1900-1940 aan de kaak. De zegen en de vloek van het geld vormden het grondthema. In Gilze was de opschudding groot. Velen dachten in de hoofdpersonen enkele prominente Gilzenaren te herkennen. De pastoor, die er in het boek ook niet zo goed van af kwam, ontraadde zijn parochianen dit boek te lezen. Zo kon het gebeuren dat het boek natuurlijk wel gekocht en gelezen werd! Al bleef er nog jarenlang een zweem van geheimzinnigheid om heen hangen.

Nu hij doorgebroken was en zijn werk over het algemeen goed ontvangen werd, kwamen kort na elkaar nieuwe romans uit. In zijn verhalen bleef de Brabantse omgeving een belangrijke rol spelen. *“Het gevecht met de duivel”* (1947) is gesitueerd in een looiersdorp bij Tilburg. De roman *Godin* (1949), vertelt het verhaal van een Brabantse volksjongen met een uiterst gesloten, norse natuur, die bezeten is van een mooi meisje, dat door hem als een heilige wordt beschouwd. *“Rood als scharlaken”* (1950) gaat over het leven van een Brabantse familie. Voor zijn laatste Brabantse roman *“De haan kraait ten derde male”* (1952) ontving hij de prestigieuze Groot-Kempische Cultuurprijs van de gemeente Hilvarenbeek.

Har Scheepens, 1965

In zijn volgende roman: *“Op zoek naar de bron”* (1954) staat het gezinsleven van een docent centraal. Het was openhartige literatuur waarop scherpe kritiek volgde: *“...pessimistisch, zwartgallig”* en *“.. de haast meedogenloze manier, waarop hij de idylle in het leven tot haar ware gedaante wil herleiden.”* In *“Dagblad De Stem”* werd zelfs gewaarschuwd dat: *“...deze roman gevaarlijke lectuur [is] voor lezers die niet sterk in hun schoenen staan. Ook de vele onverbloemd neergeschreven erotische belevenissen kunnen beter niet onder ogen komen van jeugdige personen.”*

Het katholieke zuiden was nog niet rijp voor de eerlijkheid van deze schrijver. Naar aanleiding van het verschijnen van zijn roman *“Lof der vriendschap”* in 1957 gaf Har Scheepens in een interview een toelichting op het thema van zijn boeken: *“(…) ik heb een hekel aan idylle, maar ook aan degeneratie. De mens is goed noch slecht en voor die beide eigenschappen wil ik mijn ogen wijd open houden. Men zou de schrijver de boekhouder van het leven kunnen noemen.”*

In 1961 verscheen *“Leeuwekop”*. De katholieke literatuurhistoricus Gerard Knuvelder schreef daarover: *“Leeuwekop is geen verhaal voor eerbare begijntjes; het is cru en meedogenloos [...] De tragiek van het menselijk leven”*. Hij noemde Scheepens *“... een kunstenaar van formaat”*. Toch brak Scheepens niet door bij het grote publiek. Misschien was hij met zijn cynisme en fatalisme zijn tijd vooruit. Na deze roman was het een tijdlang stil rondom de romanschrijver. Na zijn scheiding, zijn tweede huwelijk en nadat hij afscheid had genomen van het onderwijs verscheen in 1975 toch weer een roman, het werd zijn laatste. *“Herfstige liefde”* over een liefde tussen twee mensen die elkaar vinden, nadat hun eerdere huwelijken stuk liepen. Dit boek droeg hij op aan zijn tweede vrouw.

Advertentie in Nieuwsblad van het Zuiden 30 mrt 1954

Naast het lesgeven, zijn turbulente privéleven en het schrijven van romans en gedichten, vond Har Scheepens ook nog tijd om verschillende schoolboeken voor het middelbaar onderwijs te schrijven. Deze leesboeken en boeken over Nederlandse letterkunde schreef hij samen met zijn collega Max Teipe. Gedichten van Hans Schipperus werden postuum gepubliceerd in het kwartaalblad van Heemkring Molenheide *“De Mulder”*. Met dank aan Johan Oprins voor de achtergrondinformatie.

Iedere maand haalt Heemkring Molenheide in deze rubriek een markante persoon uit Gilze, Rijen, Hulten of Molenschot voor het voetlicht. Om langzaam de verhalen achter inmiddels overleden dorpsgenoten vast te leggen. En tegelijkertijd recht te doen aan mensen die bijzonder waren op wat voor manier dan ook. Weet je iemand waarvan je zegt, die hoort ook een plaatsje in deze rubriek te krijgen? Neem contact op via info@heemkringmolenheide.nl en vermeld daarbij Schrijversteam Wiki Gilze en Rijen / markante personen. Namen, verhalen, foto's of aanvullingen, wij zijn overal blij mee. Eenmaal beschreven, krijgen al die opmerkelijke dorpsgenoten een pagina op https://wikimiddenbrabant.nl/Portaal:Gilze_en_Rijen.